O‘ZBEKISTON TEXNOLOGIK TARAQQIYOTINING MILLIY MATBUOTDA YORITILISHI: “XALQ SO‘ZI” MATERIALLARI MISOLIDA

COVERAGE OF UZBEKISTAN'S TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT IN THE NATIONAL PRESS: THE CASE OF XALQ SO‘ZI

Muallif: Mamarasulov Umidjon Alijon o‘g‘li [1]
Affiliyatsiya: mustaqil tadqiqotchi [1]
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.23293533

ANNOTATSIYA

Maqolada “Xalq so‘zi” gazetasida O‘zbekiston texnologik taraqqiyotining yoritilish xususiyatlari tahlil qilinadi. Empirik baza 2024–2026-yillarning yanvar–mart oylarida chop etilgan 60 ta materialdan iborat bo‘lib, ular miqdoriy va sifat kontent-tahlil usullarida o‘rganildi. Tanlanmada energetika va “yashil” texnologiyalar, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt hamda ilm-fan va innovatsiyalar asosiy tematik yo‘nalishlar sifatida ajralib turdi.
Materiallarning 61,7 foizida davlat idorasi ma'lumoti, rasmiy hujjat yoki davlat rahbari nutqi asosiy manba bo‘lgan. Qo‘shimcha ekspert fikri va muqobil nuqtayi nazar nisbatan kam qo‘llanilgan. Muallif toifasi bilan materialning tahliliy xususiyati o‘rtasida statistik ahamiyatli bog‘liqlik aniqlandi (Fisherning aniq testi, $p < 0,001$; Kramer $V = 0,55$). Freym tahlili texnologiyaning ko‘proq yechim va sohaviy yangilanish sifatida taqdim etilganini ko‘rsatdi.
Natijalar texnologik mavzularni yoritishda manbalar xilma-xilligi, raqamlarning aniq manbasini ko‘rsatish, atamalarni tushuntirish va xavf hamda muqobil qarashlarga kengroq o‘rin berish zarurligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: Texnologik taraqqiyot, kontent-tahlil, ilmiy jurnalistika, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, janr, axborot manbalari, freyming, mediadiskurs

ABSTRACT

This article examines how Uzbekistan's technological development is covered in the national newspaper Xalq So‘zi. The empirical corpus comprises 60 items published in January–March of 2024–2026 and analyzed using quantitative and qualitative content analysis. Energy and green technologies, digital transformation and artificial intelligence, and science and innovation were the leading thematic areas.
In 61.7% of the items, the primary source was a government agency, an official document, or a speech by the head of state. Additional expert views and alternative perspectives appeared comparatively infrequently.
A statistically significant association was found between authorship category and the analytical orientation of the item (Fisher's exact test, $p < 0.001$; Cramer's $V = 0.55$). Frame analysis showed that technology was most often presented as a solution to a concrete problem or as part of sectoral reform and modernization.
The findings point to the need for greater source diversity, clearer attribution of numerical claims, more systematic explanation of technical terms, and broader attention to risks and alternative perspectives in technology reporting.

Keywords: Xalq So‘zi, technological development, content analysis, science journalism, digital transformation, artificial intelligence, genre, news sources, framing, media discourse

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda raqamlashtirish, sun'iy intellekt, “yashil” energetika, innovatsion ishlanmalar va zamonaviy ishlab chiqarish texnologiyalari davlat taraqqiyotining ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylandi. “O‘zbekiston — 2030” va “Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyalarida iqtisodiyot, davlat boshqaruvi va ijtimoiy sohalarni texnologik yangilashga alohida vazifalar belgilangan [O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son hamda 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son Farmonlari]. Bu jarayonlarning jamoatchilikka qanday tushuntirilishi ommaviy axborot vositalari zimmasiga ham muhim vazifalar yuklaydi.

Jurnalistikaning vazifasi yangi texnologiya, platforma yoki investitsiya loyihasi haqida xabar berish bilangina cheklanmaydi. Texnologik mavzu uning mazmuni, amaliy ahamiyati, imkoniyatlari, cheklovlari va ehtimoliy xavflari bilan birga tushuntirilganda o‘quvchi jarayonni kengroq anglaydi. Matbuot qaysi texnologik masalalarga e'tibor qaratishi, qanday manbalarga tayanishi va qaysi jihatlarni markazga olishi texnologik taraqqiyotning mediadagi tasvirini shakllantiradi.

Masalan, 2026-yil 21-yanvarda “Xalq so‘zi”ning birinchi sahifasida raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt bo‘yicha rasmiy taqdimot haqida material chop etilgan [O‘zA) // Xalq so‘zi, 2026, № 13 (9184): 1, 2]. Unda startap ekotizimi, milliy til modeli va IT-xizmatlar eksportiga oid ko‘rsatkichlar keltirilgan, biroq ayrim maxsus atamalar va raqamlarning manbasi batafsil ochib berilmagan. Material O‘zA imzosi bilan chop etilgani uchun asosiy tanlanmaga kiritilmagan; bu misol texnologik mavzular gazeta kun tartibida qanday paydo bo‘lishini ko‘rsatish uchun keltirildi.

Texnologik axborotning mediada yoritilishini tahlil qilishda innovatsiyalar diffuziyasi, kun tartibini belgilash va freyming nazariyalari konseptual asos bo‘lib xizmat qiladi. Everett M. Rojersning innovatsiyalar diffuziyasi nazariyasi texnologiyaning nisbiy afzalligi va murakkabligi qanday tushuntirilishini baholash imkonini beradi [Rogers, 2003: 576]. Maksvell E. Makkombs va Donald L. Shou ishlab chiqqan kun tartibini belgilash yondashuvi mediada muayyan mavzularga berilgan e'tibor ularning jamoat kun tartibidagi ahamiyati bilan bog‘liq bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatadi [McCombs&Shaw, 1972: 176–187]. Robert M. Entmanning freyming konsepsiyasi esa voqelikning ayrim jihatlarini tanlash va ta'kidlash orqali muayyan talqin shakllanishini tushuntiradi [Entman, 1993: 51–58].

Ilmiy kommunikatsiya tadqiqotlarida manbalar tarkibi, murakkab tushunchalarni soddalashtirish, xavf va noaniqliklarni yoritish masalalari alohida o‘rin tutadi. Anders Hansen ilm-fan jurnalistikasida institutsional va nufuzli manbalarning muhim o‘rin tutishini ko‘rsatgan [Hansen, 1994: 111–134]. Mettyu K. Nisbet va Ditram A. Shoyfele ilmiy kommunikatsiyani auditoriyaga bir tomonlama axborot uzatish bilan cheklash yetarli emasligini ta'kidlaydi [Nisbet&Scheufele, 2009: 1767–1778]. 2026-yilgi tizimli sharh ham ilm haqida axborot berishni auditoriyani faol subyekt sifatida ko‘radigan yondashuvlar bilan boyitish zarurligini qayd etadi.

Zamonaviy texnologiyalar, ayniqsa, sun'iy intellektning mediadagi freymlariga bag‘ishlangan tadqiqotlar ham texnologiyaning faqat iqtisodiy imkoniyatlar bilan emas, ijtimoiy, siyosiy va xavf bilan bog‘liq jihatlar orqali talqin qilinishini ko‘rsatadi. Dennis Nguyen va Erik Hekman 2010–2021-yillardagi sun'iy intellekt haqidagi materiallarda bir nechta freymlarni aniqlab, vaqt o‘tishi bilan tanqidiy jihatlarga e'tibor kuchayganini ko‘rsatgan [Nguyen&Hekman, 2024: 437–451].

O‘zbekiston media amaliyotida ham ilm-fan va texnologiya mavzularini ommabop tarzda yetkazish, murakkab tushunchalarni izohlash, axborot manbalarini ko‘rsatish va mutaxassis sharhlaridan foydalanish masalalariga e'tibor qaratilmoqda. Sarvar Mahmudov ilmiy jurnalistikaning vazifasini ilm-fan, innovatsiyalar va texnologiyalar bilan keng jamoatchilik o‘rtasida vositachilik qilish bilan bog‘lab, bunday materiallarda manbalar bilan ishlash, faktlarni tekshirish va ilmiy terminlarni tushunarli shaklda yetkazish zarurligini ta'kidlaydi [https://uza.uz/posts/743666]. Masalan, Beruniy Alimov sun'iy intellektning jurnalistikadagi ijodiy, texnik va axloqiy jihatlarini, shuningdek, uning mahalliy media amaliyotiga ta'sirini tahlil qiladi. Mazkur maqolada esa texnologiyaning jurnalistik ish jarayonida qo‘llanishi emas, texnologik taraqqiyotning o‘zi milliy matbuotda qanday mavzu, janr, manba va freymlar orqali yoritilishi tadqiq etiladi.

Tadqiqot obyekti sifatida “Xalq so‘zi” gazetasi tanlandi. Nashr mamlakatdagi ijtimoiy-siyosiy va iqtisodiy jarayonlarni muntazam yoritadi va texnologik yangilanishlarga oid materiallar ham uning kun tartibida uchraydi. Mavjud nazariy yondashuvlar texnologik jurnalistikani mavzu, manba, tushuntirish, dalil va freymlar orqali baholash imkonini beradi. Shu asosda mazkur maqolada “Xalq so‘zi”ning aniq davriy korpusi ushbu ko‘rsatkichlar bo‘yicha bir tizimda tahlil qilindi.

Tadqiqotning maqsadi — “Xalq so‘zi” gazetasida O‘zbekiston texnologik taraqqiyotining tematik va janriy tarkibini, axborot manbalari xususiyatlarini, tushuntirish va tanqidiylik darajasini hamda ustuvor freymlarni aniqlash, shuningdek, asosiy ko‘rsatkichlarni 2024–2026-yillar kesimida qiyosiy baholashdan iborat.

Tadqiqotda quyidagi savollarga javob izlandi:

- “Xalq so‘zi” materiallarida qaysi texnologik yo‘nalishlar va janrlar ustunlik qiladi?
- Rasmiy, ekspert, tadbirkorlik va xalqaro manbalar qanday nisbatda qo‘llanilgan?
- Texnologik atamalar, raqamli dalillar, muammo va xavflar hamda muqobil qarashlar qay darajada yoritilgan?
- Texnologik taraqqiyot qaysi ustuvor freymlar orqali taqdim etilgan?
- Asosiy ko‘rsatkichlar 2024–2026-yillar kesimida qanday o‘zgargan?
- Muallif toifasi bilan materialning tahliliy xususiyati o‘rtasida qanday bog‘liqlik mavjud?

Tadqiqotda uchta ishchi gipoteza ilgari surildi. H1: materiallarning yarmidan ko‘pida asosiy axborot manbai rasmiy hujjat, davlat rahbari nutqi yoki davlat idorasi ma'lumoti bo‘ladi. H2: axboriy va ijobiy-baholovchi xususiyat ustun materiallar ulushi tahliliy xususiyat ustun materiallar ulushidan yuqori bo‘ladi. H3: qo‘shimcha ekspert fikri materiallarning yarmidan kam qismida, muqobil nuqtayi nazar esa beshdan bir qismidan kam materialda uchraydi. Gipotezalar oldindan ro‘yxatdan o‘tkazilmagani sababli ular tadqiqiy xarakterga ega.

Metodlar

2.1. Tadqiqot davri va ma'lumotlar bazasi. Tadqiqotning empirik bazasi “Xalq so‘zi” gazetasining 2024, 2025 va 2026-yillar yanvar–mart oylarida chop etilgan sonlaridan shakllantirildi. Manba sifatida O‘zbekiston Milliy kutubxonasining “Milliy nashrlarning elektron arxivi”dan foydalanildi. Yillararo qiyosda mavsumiy ta'sirni kamaytirish maqsadida har uch yil uchun bir xil davr — yanvar–mart oylari tanlandi. Jami 177 ta gazeta soni ko‘rib chiqildi.

2.2. Materiallarni tanlash mezonlari. Tanlanmaga texnologik jarayon, mahsulot, infratuzilma, ilmiy ishlanma, raqamli o‘zgarish yoki innovatsion yechim materialning asosiy mavzusi bo‘lgan jurnalistik-publitsistik matnlar kiritildi. “Texnologiya” yoki “innovatsiya” so‘zining shunchaki tilga olinishi tanlash uchun yetarli mezon hisoblanmadi. Material hajmi bo‘yicha 300 so‘z atrofidagi chegara asosiy mezon sifatida olindi; mezonlarga mosligi qo‘shimcha baholashni talab qilgan 6 ta material reyestrda chegaraviy holat sifatida alohida belgilandi va yakuniy tanlanmaga kiritildi.

O‘zA va boshqa axborot agentliklari imzosidagi qisqa rasmiy xabarlar, normativ-huquqiy hujjatlar, reklama materiallari, tashkilotlar axborot xizmatlari tayyorlagan matnlar hamda texnologiya ikkinchi darajali mavzu sifatida tilga olingan umumiy hisobotlar tanlanmadan chiqarildi. Shu tariqa tahlil tahririyat jurnalistlari va tashqi mualliflar tayyorlagan materiallarga qaratildi.

Dastlabki saralashda raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, startap, innovatsiya, quyosh va shamol energetikasi, “yashil” texnologiyalar, kiberxavfsizlik, kosmos, biotexnologiya, platforma, dron va robot kabi kalit so‘zlardan foydalanildi. Keyin har bir material to‘liq o‘qilib, tanlash mezonlariga mosligi qayta tekshirildi. Yakuniy tanlanma 60 ta materialdan iborat bo‘ldi: 2024-yildan — 23 ta, 2025-yildan — 20 ta, 2026-yildan — 17 ta.

2.3. Kodlash sxemasi va operatsion mezonlar. Har bir material 22 ta o‘zgaruvchi bo‘yicha kodlandi. Ular muallif va nashrga oid ma'lumotlar, texnologik yo‘nalish, janr, asosiy axborot manbai, fikri keltirilgan subyektlar, hududiy qamrov, materialning ustuvor kommunikativ xususiyati, atamalarning izohlanishi, raqam va dalillarning manbasi, qo‘shimcha ekspert fikri, muammo va xavflar, muqobil qarashlar, mahalliy kontekst, vizual elementlar hamda materialning tadqiqot uchun ahamiyatini qamrab oldi.

Texnologik mavzular to‘qqiz yo‘nalishga ajratildi: energetika va “yashil” texnologiyalar; raqamli transformatsiya, IKT va sun'iy intellekt; ilm-fan va innovatsiyalar; suv xo‘jaligi texnologiyalari; axborot xavfsizligi; sanoat texnologiyalari va mahalliylashtirish; qishloq xo‘jaligi texnologiyalari; tibbiyot va farmatsevtika; kosmik texnologiyalar.

Materiallar janri mazmun va bayon usuliga ko‘ra olti toifaga ajratildi: xabar va tadbir hisoboti, reportaj, ma'lumot-tavsifiy maqola, tahliliy maqola, mualliflik sharhi va suhbat. “Ma'lumot-tavsifiy maqola” hajman keng, ammo sabab–oqibat, qiyos yoki muammo tahlili matnning asosiy qurilishini belgilamagan materiallarni ajratish uchun ishchi toifa sifatida qo‘llandi. “Tahliliy maqola” janrni, “tahliliy xususiyat” esa materialning mazmuniy belgisini anglatadi [Lazutina&Raspopova, 2012: 319].

1-jadval

Asosiy kodlash mezonlarining operatsion ta’riflari

Ko‘rsatkich	Operatsion ta'rif
Asosiy manba	Materialda fakt, raqam yoki asosiy talqin uchun eng ko‘p tayanilgan manba; har bir material bitta asosiy manba toifasiga kiritildi.
Ustuvor kommunikativ xususiyat	Axboriy, tahliliy yoki ijobiy-baholovchi toifalaridan biri. Sabab–oqibat, qiyos yoki muammo–yechim tahlili matnning asosiy mazmuniy qurilishini belgilasa — “tahliliy”; fakt va jarayonni bayon qilish ustun bo‘lsa — “axboriy”; ijobiy natija va yutuqlarni baholovchi talqin matnning asosiy yo‘nalishini belgilasa — “ijobiy-baholovchi” deb kodlandi.

Texnologik atamalar izohi	“To‘liq” — material mazmunini tushunish uchun zarur asosiy maxsus atamalar izohlangan; “qisman” — markaziy atamaning kamida biri tushuntirilgan, ammo boshqa muhim terminlar sharhsiz qolgan; “yo‘q” — asosiy maxsus atamalarga izoh berilmagan.
Raqamlar manbasi	“Aniq” — raqamning manbai sifatida hujjat, tashkilot, hisobot, tadqiqot yoki ma'lumotlar bazasi nomlangan; “aniq emas” — raqam bor, ammo uning kelib chiqishini matndan tekshirib bo‘lmaydi; “raqam yo‘q” — sonli dalil keltirilmagan.
Qo‘shimcha ekspert fikri	Asosiy manbadan tashqari soha bo‘yicha bilim yoki tajribaga ega shaxsning izohi berilgan. Bu toifa ekspertning institutsional mustaqilligini anglatmaydi.
Muammo va xavflar	“To‘liq” — muammo yoki xavf sabab, oqibat yoki dalil bilan ochilgan; “qisman” — muammo/xavf tilga olingan, ammo rivojlantirilmagan; “yo‘q” — mazkur jihat berilmagan.
Muqobil nuqtayi nazar	“To‘liq” — asosiy pozitsiyadan farq qiluvchi qarash yoki yechim mustaqil izoh/dalil bilan berilgan; “qisman” — boshqa pozitsiya tilga olingan, ammo ochib berilmagan; “yo‘q” — boshqa pozitsiya yoki muqobil yechim keltirilmagan.
O‘zbekiston konteksti	Materialda O‘zbekistondagi aniq hudud, obyekt, korxona, tashkilot yoki loyiha asosiy misol/kontekst sifatida mavjud bo‘lsa — “bor” deb kodlandi.

2.4. Freymlar va statistik tahlil. Freyming tahlilida har bir materialga bitta ustuvor freym berildi. “Yechim” freymi texnologiyani muayyan muammoni hal qilish vositasi sifatida; “islohotlar hisoboti” — texnologiyani davlat siyosati, dastur yoki sohaviy yangilanishning bir qismi sifatida; “inson hikoyasi” — texnologik jarayonni shaxs yoki jamoa tajribasi orqali; “xavf” esa ehtimoliy salbiy oqibat, xavfsizlik, axloqiy yoki boshqaruv muammolarini markazga qo‘ygan materiallarni qamrab oldi. Bir materialda bir nechta freym belgisi uchraganda sarlavha, lid va matnning asosiy izoh yo‘nalishi qaysi talqinni ustun qo‘yganiga qarab bitta asosiy freym tanlandi. Bu toifalar Entman nazariyasining tayyor tipologiyasi emas, mazkur tadqiqot uchun ishlab chiqilgan ishchi tasnifdir.

Miqdoriy tahlilda materiallar soni, chastota va ulushlar hisoblandi. Yillar kesimidagi 3×2 taqqoslashlarda Pirsonning χ^2 mezoni, muallif toifasi bo‘yicha 2×2 jadvallarda Fisherning aniq testi qo‘llandi. Statistik ahamiyat darajasi $\alpha = 0{,}05$ deb belgilandi; bog‘liqlik kuchi Kramer V ko‘rsatkichi bilan baholandi [Agresti, 2019: 400]. Hisob-kitoblar Python muhitida SciPy kutubxonasi orqali amalga oshirildi [SciPy, 2020: 261–272]. Muallif toifasi va tahliliy xususiyat o‘rtasidagi munosabat oldindan belgilangan tadqiqot savoli bo‘yicha asosiy test hisoblandi; 4-jadvaldagi qolgan muallif qiyoslari tadqiqiy xarakterga ega. Ayrim yillararo jadvallarda kutilgan chastotalar kichik bo‘lgani sababli χ^2 natijalari ehtiyotkorlik bilan talqin qilindi.

Materiallarni kodlash bir tadqiqotchi tomonidan amalga oshirildi. Shu sababli kodlovchilar o‘rtasidagi muvofiqlik, jumladan Koen kappasi hisoblanmadi. Talqin talab qiladigan holatlarda kodlash qarorini asoslovchi qisqa izohlar reyestrda qayd etildi. Ikkinchi kodlovchining mavjud emasligi tadqiqot cheklovlaridan biri sifatida qabul qilindi. Vizual elementlar dastlab kodlash sxemasiga kiritilgan bo‘lsa-da, faqat 19 ta materialda ularni to‘liq tekshirishning imkoni bo‘ldi; shu sababli vizual ko‘rsatkichlar asosiy miqdoriy tahlilga kiritilmadi.

Natijalar

3.1. Materiallarning mavzusi va janri. Tadqiqot doirasida 177 ta gazeta soni ko‘rib chiqilib, belgilangan mezonlar asosida 60 ta material tanlab olindi. Ularning 23 tasi

2024-yilda, 20 tasi 2025-yilda, 17 tasi 2026-yilda chop etilgan. Tanlangan materiallarning 27 tasi yanvar, 14 tasi fevral va 19 tasi mart oylariga to‘g‘ri keladi.

Tanlanmada eng ko‘p energetika va “yashil” texnologiyalarga oid materiallar uchraydi — 17 ta (28,3 foiz). Keyingi o‘rinlarda raqamli transformatsiya, IKT va sun'iy intellekt — 14 ta (23,3 foiz), ilm-fan va innovatsiyalar — 13 ta (21,7 foiz). Shu uch yo‘nalishning o‘zi jami materiallarning 73,3 foizini qamrab olgan. Suv xo‘jaligi texnologiyalari 7 ta materialda, axborot xavfsizligi va sanoat texnologiyalari esa 3 tadan materialda yoritilgan. Tibbiyot va farmatsevtika, qishloq xo‘jaligi hamda kosmik texnologiyalar bo‘yicha bittadan material uchraydi.

Yillar kesimida energetika va “yashil” texnologiyalarga 2024-yilda 9 ta material bag‘ishlangan bo‘lsa, 2026-yilda ularning soni 2 taga tushgan. Masalan, 2025-yilda Temur Eshboyevning Qoraqalpog‘istondagi quyosh va shamol elektr stansiyalari haqidagi reportajida qayta tiklanuvchi energetika aniq loyihalar misolida yoritilgan [Eshboyev, 2025, № 4 (8899): 1, 3]. Raqamli transformatsiya va sun'iy intellekt mavzusi 2024-yilda 5 ta, 2025-yilda 4 ta, 2026-yilda 5 ta materialda uchraydi.

Suv xo‘jaligi texnologiyalariga jami 7 ta material bag‘ishlangan bo‘lib, ularning 3 tasi 2026-yilda chop etilgan. Alisher Aliqulov suv tejovchi “aqlli” texnologiyalarning dehqonchilikda qo‘llanilishi va suv sarfini kamaytirish imkoniyatlarini yoritgan [Aliqulov, 2026, № 48 (9219): 1, 3]. Qudratilla Najmiddinovning materialida esa dronlardan suv taqsimoti va nazorat ishlarida foydalanish haqida so‘z boradi [Najmiddinov, 2026, № 49 (9220): 3]. Bu misollarda texnologiya muayyan amaliy vazifani hal etish vositasi sifatida taqdim etilgan.

2-jadval

Materiallarning texnologik yo‘nalishlar bo‘yicha taqsimoti (n = 60)

Yo‘nalish	2024	2025	2026	Jami	Ulush
Energetika va “yashil” texnologiyalar	9	6	2	17	28,3%
Raqamli transformatsiya, IKT va sun'iy intellekt	5	4	5	14	23,3%
Ilm-fan va innovatsiyalar	4	6	3	13	21,7%
Suv xo‘jaligi texnologiyalari	3	1	3	7	11,7%
Axborot xavfsizligi	1	0	2	3	5,0%
Sanoat texnologiyalari va mahalliylashtirish	0	2	1	3	5,0%
Tibbiyot va farmatsevtika	1	0	0	1	1,7%
Qishloq xo‘jaligi texnologiyalari	0	1	0	1	1,7%
Kosmik texnologiyalar	0	0	1	1	1,7%
Jami	23	20	17	60	100%

Janrlar taqsimotida mualliflik sharhi va ma'lumot-tavsifiy maqolalar ustun bo‘lib, har biri 19 tadan (31,7 foiz) materialni tashkil etdi. Reportajlar 9 ta (15,0 foiz), xabar va tadbir hisobotlari 6 ta (10,0 foiz), tahliliy maqolalar 5 ta (8,3 foiz), suhbatlar esa 2 ta (3,3 foiz) bo‘ldi. Mualliflik sharhi va ma'lumot-tavsifiy maqolalar birgalikda tanlanmaning 63,4 foizini tashkil etdi.

Tahliliy maqola janriga kiritilgan besh materialning uchtasi 2024-yilda chop etilgan. Saidkamol Sodiqovning kiberjinoyatchilik [Sodiqov, 2024, № 5 (8628): 3], Baxtiyor Mahkamovning raqamli iqtisodiyot [Mahkamov, 2024, № 6 (8629): 1, 2] va Nurbek Rizayevning Global innovatsion indeks haqidagi maqolalarida [Rizayev, 2024,

№ 21 (8644): 1, 3] faktlarni bayon qilish bilan birga qiyos, sabab–oqibat bog‘lanishlari va mavjud muammolar tahliliga ham o‘rin berilgan.

Suhbat janrida ikki material chop etilgan. 2024-yilda Behzod Mamadiyev bilan suhbat sun'iy intellektning imkoniyatlari va xavflariga bag‘ishlangan [Karimov, 2024: № 28 (8651): 4]. 2025-yilda akademik Ibrohim Abdurahmonov bilan suhbatda texnologiyalardan foydalanishdagi axloqiy masalalar muhokama qilingan [Bozorov, 2025, № 15 (8910): 1, 3]. Har ikki materialda texnologik tushunchalar izohlangan va ehtimoliy xavflarga ham e'tibor qaratilgan.

3-jadval

Materiallarning janrlar bo‘yicha taqsimoti (n = 60)

Janr	2024	2025	2026	Jami	Ulush
Mualliflik sharhi	7	5	7	19	31,7%
Ma'lumot-tavsifiy maqola	5	9	5	19	31,7%
Reportaj	4	4	1	9	15,0%
Xabar / tadbir hisoboti	3	1	2	6	10,0%
Tahliliy maqola	3	0	2	5	8,3%
Suhbat	1	1	0	2	3,3%
Jami	23	20	17	60	100%

3.2. Axborot manbalari, mualliflar va ustuvor xususiyat. Tahlil qilingan 60 ta materialning 37 tasida (61,7 foiz) davlat idoralari ma'lumoti, rasmiy hujjatlar yoki davlat rahbari nutqlari asosiy manba bo‘lgan. Shundan 21 ta material davlat idoralari ma'lumotiga, 16 tasi rasmiy hujjat yoki davlat rahbari nutqiga tayangan. Qolgan materiallarning 13 tasida (21,7 foiz) olim va mutaxassislar, 7 tasida (11,7 foiz) korxona yoki tadbirkorlar, 3 tasida (5,0 foiz) xalqaro manbalar asosiy manba sifatida qo‘llanilgan.

Mualliflar tarkibida 23 ta materialni tahririyat jurnalistlari yozgan, 6 ta material imzosiz chop etilgan. Qolgan 31 ta material tashqi mualliflarga tegishli: 15 tasi olimlar va oliy ta'lim muassasasi vakillari, 12 tasi parlament a'zolari, 4 tasi davlat idoralari yoki korxonalar vakillari tomonidan tayyorlangan.

Materiallarning ustuvor kommunikativ xususiyati bo‘yicha 26 tasi (43,3 foiz) axboriy, 25 tasi (41,7 foiz) tahliliy, 9 tasi (15,0 foiz) ijobiy-baholovchi toifaga kiritildi. Bundan tashqari, 24 ta materialda ijobiy natija va yutuqlarni alohida ta'kidlovchi baholovchi elementlar ikkilamchi belgi sifatida ham qayd etildi. Masalan, Zumrad Bekatovaning energiya tejamkor uy-joy qurilishi haqidagi sharhida ijobiy baholash bilan birga sohadagi kamchiliklar va ularni bartaraf etish zarurati ham tilga olingan [Bekatova, 2025, № 25 (8920): 1, 2].

Asosiy manbadan tashqari qo‘shimcha ekspert fikri 18 ta materialda (30,0 foiz) uchradi. Fermer, iste'molchi yoki texnologiyadan bevosita foydalanuvchilarning fikri kam berilgan. “Har bir xonadonga “yashil” energiya kirib boradi” reportajida esa mavzu mahalliy aholi tajribasi orqali ham ochib berilgan [Xalq so‘zi, 2024, № 45 (8668): 1, 3].

3.3. Texnologiyani tushuntirish, dalil va tanqidiylik. Texnologik atamalar 12 ta materialda (20,0 foiz) to‘liq, 46 tasida (76,7 foiz) qisman izohlangan. Ikki materialda maxsus atamalarga umuman izoh berilmagan. Qisman izohlangan materiallarda odatda markaziy tushuncha sharhlangan, ammo boshqa muhim terminlar ochib berilmagan. Masalan, Rahim Sherqulovning gidroto‘plovchi elektr stansiyasi

haqidagi maqolasida stansiyaning ishlash tartibi sodda shaklda tushuntirilgan [Xalq soʻzi, 2025, № 8 (8903): 3]. Behzod Mamadiyev bilan sun'iy intellekt haqidagi suhbatda ham bir nechta texnologik tushuncha savol-javob orqali ochilgan.

Raqam va statistik ma'lumotlar 57 ta materialda (95,0 foiz) keltirilgan. Ularning aniq manbasi 7 ta materialda (11,7 foiz) koʻrsatilgan; 50 ta materialda raqam mavjud boʻlsa-da, uning manbasini matndan aniqlash imkoni boʻlmagan. Suv tejovchi “aqlli” texnologiyalar haqidagi materialda ham suv sarfini kamaytirishga oid raqamlar keltirilgan, ammo ayrim koʻrsatkichlarning manbasi ochiq berilmagan [Xalq soʻzi, № 48 (9219): 1, 3]. Global innovatsion indeks haqidagi maqolada esa xalqaro reyting ma'lumotlariga aniqroq tayanilgan [Xalq soʻzi, 2024, № 21 (8644): 1, 3].

Muammo va xavflar 14 ta materialda (23,3 foiz) toʻliq, 36 tasida (60,0 foiz) qisman yoritilgan; 10 ta materialda bu jihatlar berilmagan. Qisman yoritilgan materiallarda muammo koʻpincha batafsil tahlil qilinmay, hal etilishi lozim boʻlgan vazifa sifatida tilga olingan. Axborot xavfsizligiga oid materiallarda xavflar nisbatan kengroq ochilgan. Saidkamol Sodiqovning kiberjinoyatchilik haqidagi maqolasida xavflarning yuzaga kelish omillari va oldini olish masalalari [Xalq soʻzi, 2024, № 5 (8628): 3], Baxtiyor Maniyazovning maqolasida esa shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish bilan bogʻliq huquqiy va axborot xavfsizligi muammolari muhokama qilingan [Xalq soʻzi, 2026, № 35 (9206): 3].

Muqobil nuqtayi nazar 3 ta materialda (5,0 foiz) toʻliq, 7 tasida (11,7 foiz) qisman berilgan. 50 ta materialda (83,3 foiz) boshqa pozitsiya yoki muqobil yechim keltirilmagan. Sun'iy intellektga bagʻishlangan ikki suhbatda texnologiyaning imkoniyatlari bilan birga xavflari va axloqiy masalalari ham muhokama qilingan.

Materiallarning 53 tasida (88,3 foiz) Oʻzbekistondagi aniq obyekt, hudud, korxona yoki loyiha haqida soʻz boradi. Masalan, Nurotadagi quyosh elektr stansiyasini robotlar yordamida qurish haqidagi reportajda texnologik jarayon muayyan obyekt misolida yoritilgan [Xalq soʻzi, 2026, № 29 (9200): 4]. Mahalliy kontekstning mavjudligi materialda raqamlar manbasi yoki muqobil nuqtayi nazar ham bor degani emas.

4-jadval

Tushuntirish va tanqidiylik koʻrsatkichlari (n = 60)

Koʻrsatkich	Toʻliq / bor	Qisman	Yoʻq
Texnologik atamalar izohi	12 (20,0%)	46 (76,7%)	2 (3,3%)
Raqamlar manbasi	7 (11,7%)	50 (83,3%)	3 (5,0%)
Qoʻshimcha ekspert fikri	18 (30,0%)	—	42 (70,0%)
Muammo va xavflar	14 (23,3%)	36 (60,0%)	10 (16,7%)
Muqobil nuqtayi nazar	3 (5,0%)	7 (11,7%)	50 (83,3%)
Oʻzbekiston konteksti	53 (88,3%)	7 (11,7%)	0

3.4. Yillar boʻyicha oʻzgarishlar va muallif omili. Yillar kesimida energetika mavzusining ulushi 2024-yilda 39,1 foizdan 2026-yilda 11,8 foizga tushgan. Shu davrda parlament a'zolari yozgan materiallar ulushi 13,0 foizdan 29,4 foizga koʻtarilgan, reportaj va suhbatlarning umumiy ulushi esa 21,7 foizdan 5,9 foizga kamaygan. Bu farqlar tanlanma doirasidagi tavsifiy oʻzgarishlar sifatida qayd etildi.

Tahliliy xususiyatning ulushi 2024-yilda 43,5 foiz, 2025-yilda 30,0 foiz, 2026-yilda 52,9 foiz boʻlgan. Yillar oʻrtasidagi farq statistik jihatdan ahamiyatli emas ($\chi^2 = 2,04$; p

= 0,361; Kramer V = 0,18). Shu sababli ushbu koʻrsatkich boʻyicha barqaror yillik tendensiya haqida xulosa qilish uchun asos yetarli emas.

Muallif toifasi bilan tahliliy xususiyat oʻrtasida esa statistik ahamiyatli bogʻliqlik aniqlandi. Tashqi mualliflar yozgan 31 ta materialning 21 tasida (67,7 foiz) tahliliy xususiyat ustun boʻlgan; tahririyat jurnalistlari yozgan va imzosiz chop etilgan 29 ta materialda bu koʻrsatkich 4 ta (13,8 foiz)ni tashkil etgan. Fisherning aniq testi p = 0,000025 natijani berdi, Kramer V = 0,55 boʻlib, bogʻliqlik kuchli ekanini koʻrsatdi. Bu statistik bogʻliqlik sababiy munosabatni anglatmaydi.

Tashqi mualliflar materiallarida qoʻshimcha ekspert fikri 41,9 foiz, tahririyat materiallarida 17,2 foiz boʻlgan, ammo farq α = 0,05 darajasida statistik ahamiyatli emas (p = 0,0501). Muqobil qarash, muammo-xavfning toʻliq yoritilishi va atamalarning toʻliq izohlanishi boʻyicha ham guruhlar oʻrtasida statistik ahamiyatli farq aniqlanmadi.

5-jadval

Muallif toifasi boʻyicha asosiy koʻrsatkichlar (Fisherning aniq testi)

Koʻrsatkich	Tashqi mualliflar (n=31)	Tahririyat (n=29)	p	V
Tahliliy xususiyat	21 (67,7%)	4 (13,8%)	0,000025	0,55
Qoʻshimcha ekspert fikri	13 (41,9%)	5 (17,2%)	0,0501	0,27
Muqobil qarash	8 (25,8%)	2 (6,9%)	0,0817	0,25
Muammo-xavf toʻliq	9 (29,0%)	5 (17,2%)	0,3652	0,14
Atamalar toʻliq izohlangan	8 (25,8%)	4 (13,8%)	0,3374	0,15

3.5. Texnologik taraqqiyotning ustuvor freymlari. Freym tahlilida materiallarning 25 tasida (41,7 foiz) texnologiya muayyan muammoni hal etishga qaratilgan yechim sifatida yoritilgan. 15 ta materialda (25,0 foiz) texnologik oʻzgarishlar davlat siyosati yoki sohaviy islohotlar bilan bogʻlangan, 13 tasida (21,7 foiz) mavzu inson yoki jamoa tajribasi orqali ochib berilgan. Xavf va salbiy oqibatlar markazga qoʻyilgan materiallar 7 ta (11,7 foiz)ni tashkil etgan.

“Yechim” freymida texnologiya aniq muammoga javob sifatida berilgan. “Dron — miroblarga koʻmakchi” maqolasida dronlar suv taqsimoti va nazoratni yengillashtirish imkoniyati bilan bogʻlangan [Najmiddinov, 2026, № 49 (9220): 3]; suv tejovchi “aqlli” texnologiyalar haqidagi materialda esa asosiy eʼtibor suv sarfini kamaytirishga qaratilgan [Aliqulov, 2026, № 48 (9219): 1, 3].

“Islohotlar hisoboti” freymida texnologik taraqqiyot davlat siyosati va sohaviy yangilanishlar doirasida talqin qilingan. Ibrohim Abdurahmonovning “Innovatsiya — taraqqiyot sari muhim qadam” maqolasida innovatsiyalar mamlakat taraqqiyoti va sohaviy yangilanishlar bilan bogʻlangan [Xalq soʻzi, 2024, № 3 (8626): 1, 3].

“Inson hikoyasi” freymida texnologik mavzu muayyan shaxs, jamoa yoki amaliy faoliyat orqali ochib berilgan. Quyosh elektr stansiyasini robotlar yordamida barpo etish haqidagi reportajda texnologik yangilik aniq obyektdagi ish jarayoni va mutaxassislar faoliyati orqali yoritilgan [Xalq soʻzi, 2026, № 29 (9200): 4].

“Xavf” freymi asosan sun'iy intellekt va axborot xavfsizligi mavzularida uchraydi. Shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish haqidagi maqolada raqamlashtirish bilan bogʻliq xavflar tahlil qilingan [Xalq soʻzi, 2026, № 35 (9206): 3]; “Texnologiyani inson yaratadi, boshqarish ham uning qoʻlida” maqolasida esa texnologiyadan foydalanishda inson mas'uliyati va nazorati masalasi koʻtarilgan [Xalq soʻzi, 2026, № 35 (9206): 3].

6-jadval

Ustuvor freymlarning taqsimoti (n = 60)

Freym	2024	2025	2026	Jami	Ulush
“Yechim”	11	9	5	25	41,7%
“Islohotlar hisoboti”	6	4	5	15	25,0%
“Inson hikoyasi”	4	6	3	13	21,7%
“Xavf”	2	1	4	7	11,7%
Jami	23	20	17	60	100%

“Yechim” va “islohotlar hisoboti” freymlari birgalikda tanlanmaning 66,7 foizini tashkil etdi; “xavf” freymi esa eng kam uchragan toifa boʻldi.

Muhokama

4.1. Rasmiy manbalar, dalil va tushuntirish. Tadqiqot natijalari texnologik mavzularni yoritishda rasmiy axborot manbalari asosiy oʻrin tutishini koʻrsatdi va H1ni qoʻllab-quvvatladi. Bu holatni rasmiy manbadan foydalanishning oʻzi jurnalistik kamchilik degan ma'noda talqin qilish toʻgʻri emas. Masala rasmiy ma'lumot qay darajada boshqa manbalar, qiyos, kontekst va tekshirish imkonini beruvchi dalillar bilan toʻldirilganidadir.

Bu natija Hansen qayd etgan ilm-fan jurnalistikasida institutsional va nufuzli manbalarga tayanish amaliyoti bilan konseptual jihatdan hamohang [Hansen, 1994, Vol. 3, No. 2: 111–134]. “Xalq soʻzi” tanlanmasida ham rasmiy manbalar yuqori ulushni egallaydi, biroq qoʻshimcha ekspert fikri mavjud materiallar rasmiy ma'lumotni kengroq kontekstda koʻrsatish imkonini beradi. Shu bois manbaning maqomidan koʻra, materialda manbalar oʻrtasidagi muvozanat va tekshirish imkoniyati muhimroq.

Raqamlardan foydalanishda ham shunday farq koʻrinadi: sonli dalillar deyarli barcha materiallarda bor, ammo ularning aniq manbasi koʻp hollarda koʻrsatilmagan. Texnologik jurnalistikada quvvat, mablagʻ, tejamkorlik yoki samaradorlikka oid raqamning oʻzi axborot qiymatini oshiradi, lekin manbasi koʻrsatilmasa, uni mustaqil tekshirish qiyinlashadi. Shuning uchun “raqam bor” va “raqamning kelib chiqishi aniq” bir xil sifat koʻrsatkichi emas.

Atamalarning asosan qisman izohlangani ham tushuntirish vazifasining bir tekis bajarilmaganini koʻrsatadi. Texnologik mavzuni tushunarli qilish faqat terminga lugʻaviy ta'rif berish emas; uning qanday ishlashi, qaysi sharoitda qoʻllanishi va nimani oʻzgartirishi haqida kontekst berishni ham talab qiladi.

4.2. Muallif, janr va tahliliy xususiyat. Muallif toifasi bilan tahliliy xususiyat oʻrtasidagi statistik bogʻliqlik tadqiqotning eng aniq natijasidir. Tashqi mualliflarda

tahliliy xususiyatning koʻproq uchrashi olim, mutaxassis yoki parlament aʼzosining kengroq sharh berish imkoniyati bilan bogʻliq boʻlishi mumkin. Biroq bu natija tashqi muallif jurnalistdan yaxshiroq yozadi degan xulosani anglatmaydi: guruhlarning janriy vazifalari va matn tayyorlash sharoitlari bir xil emas.

Shu bilan birga, texnologik mavzuda sabab–oqibat, qiyos va muammo–yechim tahlilining tashqi mualliflar materiallarida ancha koʻp uchrashi tahririyatda bu yoʻnalishdagi tahliliy kontentni kengaytirish imkoniyati borligini koʻrsatadi. Bu yerda asosiy xulosa muallifning maqomi haqida emas, texnologik mavzularga ixtisoslashgan jurnalistik tahlilni rivojlantirish zarurati haqidadir.

Janr tarkibi ham bu natijani tushunishga yordam beradi. Mualliflik sharhi va maʼlumot-tavsifiy maqolalarning yuqori ulushi texnologik mavzular keng hajmda bayon qilinayotganini koʻrsatsa, maxsus tahliliy maqolalarning kamligi sabab–oqibat va qiyosga qurilgan formatlar cheklanganini koʻrsatadi. Janrni axborot tanlovi, kompozitsiya va muallif pozitsiyasini tashkil etuvchi tizim sifatida qarash mazkur farqni izohlashda muhim [Lazutina, 2012: 319].

Suhbat janrining faqat ikki materialda uchrashi ham eʼtiborga loyiq. Oʻzbek jurnalistikashunosligida suhbat mavzuni savol-javob orqali chuqurroq ochish va suhbatdosh pozitsiyasini aniqlash imkonini beruvchi janr sifatida qaraladi [Qozoqboyev, 2009: 240–242]. Tanlanmadagi ikki suhbatda ham texnologiyaning imkoniyatlari bilan birga xavf va axloqiy masalalar muhokama qilingani mazkur janrning texnologik mavzudagi analitik imkoniyatini koʻrsatadi.

4.3. Freymlar va tanqidiy yondashuv. H2 va H3 ham tanlanmadagi tavsifiy natijalar bilan qoʻllab-quvvatlandi: axboriy va ijobiy-baholovchi xususiyat ustun materiallar soni tahliliy xususiyat ustun materiallardan koʻp, qoʻshimcha ekspert fikri va muqobil nuqtayi nazar esa belgilangan chegaralardan past boʻldi. Bu natijalarni freym tahlili bilan birga koʻrib chiqish texnologik taraqqiyot qanday maʼnolantirilganini aniqroq koʻrsatadi.

“Yechim” freymining ustunligi texnologiyaning koʻp hollarda muayyan muammoga javob sifatida qurilishini koʻrsatadi. Bunday yondashuv jurnalistik kamchilik emas: texnologiyaning amaliy natijasini koʻrsatish oʻquvchiga uning ahamiyatini anglashga yordam beradi. Biroq yechim haqida xabar berish bilan uni tekshirish bir xil emas. Yechimlarga yoʻnaltirilgan jurnalistika boʻyicha tadqiqotlarda yechimning qanday ishlashi, samaradorligiga oid dalillar va cheklovlarni koʻrsatish muhimligi taʼkidlanadi.

Shu nuqtayi nazardan, tanlanmada muqobil qarashlarning kamligi muhim. Yechim taqdim etilgan materialda uning xarajati, amal qilish sharoiti, ehtimoliy salbiy oqibatlari va muqobil variantlari ham berilsa, texnologik mavzuning tahliliy qamrovi kengayadi. Sunʼiy intellektga oid suhbatlarda texnologiyaning imkoniyatlari bilan birga axloqiy va xavf masalalari muhokama qilingani bunga misol.

“Islohotlar hisoboti” freymining sezilarli ulushi texnologik yangilanishlarning davlat siyosati va sohaviy dasturlar bilan yaqin bogʻliq holda yoritilishini koʻrsatadi. Bu texnologiyani milliy taraqqiyot kontekstida tushuntirish imkonini beradi, ammo texnologiyaning mustaqil ijtimoiy, iqtisodiy yoki axloqiy oqibatlari ikkinchi oʻrinda qolishi ehtimolini ham yuzaga keltiradi.

Nguyen va Hekman sunʼiy intellekt haqidagi mediadiskursni oʻrganib, texnologiya iqtisodiy imkoniyatlar bilan cheklanmasdan, ijtimoiy, siyosiy va xavfga oid freymlar orqali ham talqin qilinishini koʻrsatgan [Nguyen&Hekman, 2024, Vol. 39: 437–45]. Ularning korpusi va metodi “Xalq soʻzi” tadqiqotidan farq qiladi, shuning uchun

foizlarni bevosita solishtirish mumkin emas. Ammo konseptual qiyos milliy matbuotda texnologik mavzularni ijtimoiy oqibat, xavf va axloqiy mas'uliyat nuqtayi nazaridan kengaytirish imkoni mavjudligini koʻrsatadi.

Mahalliy kontekstning yuqori ulushi “Xalq soʻzi” tanlanmasining kuchli xususiyatlaridan biri: texnologiya koʻp hollarda Oʻzbekistondagi aniq hudud, obyekt, korxona yoki loyiha bilan bogʻlangan. Biroq mahalliy misolning mavjudligi materialda manbalar xilma-xilligi, qiyosiy tahlil yoki muqobil nuqtayi nazar ham bor degani emas. Shu bois mahalliy kontekstni aniq manba, xalqaro qiyos va turli pozitsiyalar bilan boyitish tahliliy qamrovni kengaytiradi.

4.4. Tadqiqot cheklovlari. Natijalarni talqin qilishda bir qator cheklovlarni hisobga olish zarur. Birinchidan, tanlanma 60 ta materialdan iborat boʻlib, ayrim yillararo statistik qiyoslarda kutilgan chastotalar kichik. Shu sababli χ^2 natijalari ehtiyotkorlik bilan talqin qilindi.

Ikkinchidan, materiallarning barchasi bir tadqiqotchi tomonidan kodlangan. Ikkinchi kodlovchi ishtirok etmagani uchun kodlovchilar oʻrtasidagi muvofiqlik hisoblanmadi. Bu, ayniqsa, freym, tahliliy xususiyat, muammo va xavf hamda muqobil nuqtayi nazar kabi talqin talab qiladigan kodlarda muhim cheklovdir.

Uchinchidan, tadqiqot 2024–2026-yillarning faqat yanvar–mart oylarini qamrab olgan. Shuning uchun natijalarni gazetaning butun kalendar yildagi texnologik kontentiga toʻgʻridan-toʻgʻri umumlashtirish mumkin emas. Boshqa oylardagi yirik forum, koʻrgazma, dastur yoki voqealar tematik va janriy tarkibni oʻzgartirishi mumkin.

Toʻrtinchidan, tanlanmada 6 ta material mezonlarga mosligi qoʻshimcha baholashni talab qilgan chegaraviy holat sifatida belgilangan. Ularning kiritilishi ayrim taqsimotlarga ta'sir qilishi mumkin. Shuningdek, OʻzA va boshqa axborot agentliklarining qisqa rasmiy xabarlari asosiy korpusga kiritilmagan; demak, tadqiqot gazetada texnologiya haqida chop etilgan barcha axborotni emas, belgilangan mezonlarga javob bergan jurnalistik-publitsistik materiallarni qamrab oladi.

Beshinchidan, vizual elementlar faqat 19 ta materialda toʻliq tekshirilgani uchun ular boʻyicha umumiy miqdoriy xulosa chiqarilmadi. Ayrim materiallarning elektron arxivdagi toʻgʻridan-toʻgʻri havolalari reyestrda qayd etilmagan; ular PDF nusxalar orqali tekshirilgan boʻlsa-da, keyingi tadqiqotlarda har bir material uchun aniq arxiv havolasini qayd etish replikatsiya imkoniyatini oshiradi.

Xulosa. Tadqiqot “Xalq soʻzi”ning 2024–2026-yillar yanvar–mart oylaridagi tanlanmasida texnologik taraqqiyot, asosan, energetika va “yashil” texnologiyalar, raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt hamda ilm-fan va innovatsiyalar orqali kun tartibiga kirganini koʻrsatdi. Materiallarning katta qismi texnologiyani Oʻzbekistondagi aniq loyiha, hudud, korxona yoki sohaviy jarayon bilan bogʻlaydi. Shu ma'noda texnologik taraqqiyot gazeta sahifalarida mavhum global jarayondan koʻra, mamlakatda amalga oshirilayotgan yangilanishlarning bir qismi sifatida namoyon boʻladi.

Tanlanmada texnologik yangiliklarni amaliy yechim va sohaviy islohotlar bilan bogʻlab yoritish ustun. Bu yondashuv texnologiyaning foydasi va qoʻllanish sohasini oʻquvchiga yaqinlashtiradi. Ayni vaqtda xavflar, cheklovlar va muqobil qarashlarning nisbatan kamligi texnologik mavzularni bahsli va koʻp qirrali jarayon sifatida ochish imkoniyatidan toʻliq foydalanilmayotganini koʻrsatadi.

Manbalar tahlili rasmiy axborotning yuqori ulushini koʻrsatdi, ammo materialning tahliliy darajasi manba turi bilangina belgilanmaydi. Rasmiy ma'lumot

qoʻshimcha ekspert fikri, qiyos va tekshirish imkonini beruvchi dalillar bilan toʻldirilganda mavzuning mazmuniy qamrovi kengayadi. Raqamlarning manbasini aniq koʻrsatish va muhim texnologik atamalarni izohlash esa faktni xabar qilishdan uni tushuntirishga oʻtishning asosiy shartlaridan biri boʻlib qoladi.

Muallif toifasi bilan tahliliy xususiyat oʻrtasidagi statistik bogʻliqlik maqolaning asosiy empirik natijasidir. Tashqi mualliflar materiallarida tahliliy yondashuvning koʻproq uchrashi texnologik masalalarni sharhlashda olimlar va sohaviy mutaxassislarning oʻrni yuqori ekanini koʻrsatadi. Biroq bu natija sababiy munosabatni yoki tashqi mualliflar materiallarining avtomatik ravishda yuqori sifatli ekanini anglatmaydi. U, avvalo, tahririyatning oʻz texnologik tahlilini kengaytirish imkoniyatini koʻrsatadi.

Yillar kesimida ayrim tematik va janriy siljishlar kuzatilgan boʻlsa-da, tahliliy xususiyat boʻyicha statistik ahamiyatli yillararo farq aniqlanmadi. Shu bois qisqa davrdagi ulushlar oʻzgarishini barqaror tendensiya sifatida talqin qilish uchun yetarli asos yoʻq.

Maqolaning ilmiy ahamiyati “Xalq soʻzi”ning aniq davriy korpusida texnologik taraqqiyotni mavzu, janr, muallif, manba, terminlarni tushuntirish, raqamli dalillar, ekspert fikri, muqobil qarash va freymlar asosida bir tizimda oʻrganganidadir. Bunday yondashuv texnologik mavzular qancha yoritilganini emas, ular qanday jurnalistik vositalar va talqin usullari orqali taqdim etilganini ham baholash imkonini beradi. Keyingi tadqiqotlarda toʻliq kalendar yilni qamrab olish, boshqa milliy nashrlar va internet mediasi bilan qiyos oʻtkazish hamda kamida ikki kodlovchidan foydalanish natijalarning ishonchliligi va umumlashtirish imkoniyatini oshiradi.

Amaliy tavsiyalar. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, texnologik mavzularni yoritish amaliyotini takomillashtirish uchun quyidagi yoʻnalishlar taklif etiladi:

1. Texnologik mavzular boʻyicha tahririyatning oʻz tahliliy materiallari ulushini oshirish va mazkur yoʻnalishga ixtisoslashgan jurnalistlar faoliyatini rivojlantirish;
2. Rasmiy manba bilan cheklanmasdan, olimlar, sohaviy mutaxassislar, tadbirkorlar va texnologiyadan bevosita foydalanuvchilar fikri orqali manbalar xilma-xilligini ta'minlash;
3. Statistik ma'lumot keltirilganda uning aniq manbasi va tegishli davrini koʻrsatish;
4. Material mazmunini tushunish uchun muhim boʻlgan texnologik atamalarni birinchi qoʻllanishida qisqa va tushunarli tarzda izohlash;
5. Texnologiya yoki loyiha yechim sifatida taqdim etilganda uning afzalliklari bilan birga amal qilish sharoiti, xarajati, cheklovlari, ehtimoliy xavflari va muqobil variantlarini ham tekshirish;
6. Suhbat, reportaj va tahliliy maqola janrlaridan kengroq foydalanib, texnologik qarorlarning amaliy natijalari, insonlar tajribasi va bahsli jihatlarini ochib berish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son “Oʻzbekiston — 2030” strategiyasi toʻgʻrisida”gi Farmoni. URL: https://lex.uz/docs/6600413.
2. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son “Raqamli Oʻzbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali

amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi Farmoni. URL: https://lex.uz/docs/-5030957.
3. Rogers E. M. Diffusion of Innovations. 5th ed. New York: Free Press, 2003. 576 p.
4. McCombs M. E., Shaw D. L. The Agenda-Setting Function of Mass Media // Public Opinion Quarterly. 1972. Vol. 36, No. 2. P. 176–187. DOI: 10.1086/267990.
5. Entman R. M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm // Journal of Communication. 1993. Vol. 43, No. 4. P. 51–58.
6. Hansen A. Journalistic Practices and Science Reporting in the British Press // Public Understanding of Science. 1994. Vol. 3, No. 2. P. 111–134. DOI: 10.1088/0963-6625/3/2/001.
7. Nisbet M. C., Scheufele D. A. What's Next for Science Communication? Promising Directions and Lingering Distractions // American Journal of Botany. 2009. Vol. 96, No. 10. P. 1767–1778.
8. van Stekelenburg A., Schaap G., Veling H., Buijzen M., Fransen M. L. A Systematic Review of the Deficit Model and Call for Empowerment toward Informed Publics // Annals of the International Communication Association. 2026. Advance article wlag043. DOI: 10.1093/anncom/wlag043.
9. Nguyen D., Hekman E. The News Framing of Artificial Intelligence: A Critical Exploration of How Media Discourses Make Sense of Automation // AI & Society. 2024. Vol. 39. P. 437–451. DOI: 10.1007/s00146-022-01511-1.
10. Lazutina G. V., Raspopova S. S. Janrы jurnalistskogo tvorchestva: uchebnoye posobiye. Moskva: Aspekt Press, 2012. 319 s.
11. Toshaliyev I., Abdusattorov R. Ommaviy axborot vositalari tili va uslubi. Toshkent: Zar Qalam, 2006. 248 b.
12. Qozoqboyev T., Xudoyqulov M. Jurnalistika asoslari: oliy o‘quv yurtlari uchun darslik. Toshkent, 2009.
13. Agresti A. An Introduction to Categorical Data Analysis. 3rd ed. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2019. 400 p.
14. Virtanen P., Gommers R., Oliphant T. E. et al. SciPy 1.0: Fundamental Algorithms for Scientific Computing in Python // Nature Methods. 2020. Vol. 17. P. 261–272. DOI: 10.1038/s41592-019-0686-2.
15. McIntyre K. E., Lough K. Toward a Clearer Conceptualization and Operationalization of Solutions Journalism // Journalism. 2021. Vol. 22, No. 6. P. 1558–1573. DOI: 10.1177/1464884918820756.
16. Mamarasulov U. A. Ilmiy-texnikaviy jurnalistika va uning ilmiy-nazariy asoslari // Samarali ta'lim va barqaror innovatsiyalar jurnali. — 2026. — T. 4, № 5. — B. 329–339
17. Mahmudov S. Axborot makonida ilmiy kontentni yaratish — ilm-fanga qiziqishni shakllantirishning asosi // O‘zA. — 2025. — 28-iyul.
18. O‘zbekiston Milliy kutubxonasi. Milliy nashrlarning elektron arxivi: “Xalq So‘zi” gazetasi. URL: https://press.natlib.uz/uz/publications/narodnoe-slovouz.